

Vesmír jako „celek“?

Zda je vesmír (svět) možno považovat za „celek“, je vysoce problematické; ovšem neméně problematické je považovat vesmír za pouhý „úhrn“, za pouhou „hromadu“. Nepochybně se jednotlivé „skutečnosti“ („jsoucna“ – to ovšem vyžaduje bedlivější výklad) k sobě navzájem vztahují, tj. reagují na sebe (a to v závislosti nejen na míře a povaze své (mnohostranné, různosměrné) reaktibility, ale také na svém umístění uprostřed ostatních jsoucen, tedy nejen na jejich vzájemné vzdálenosti, ale zejména také na charakteru svého pohybu uprostřed ostatních jsoucen). Každé „pravé jsoucno“ je třeba považovat za děj, tj. za dějící se, odehrávající se a probíhající událost, ale problémem je tady zejména otázka vnitřní integrovanosti toho kterého pravého jsoucna; z toho důvodu je třeba se (třeba proti Whiteheadovi) vzdát charakterizování světa jako „organické sítě sociální procesů“, neboť nevíme předem (a bez zkoumání), do jaké míry máme právo mluvit o „organičnosti“, kterou známe jen z chování živých bytostí – vzájemná reaktibilita ještě nemůže být dostačujícím základem pro organičnost živých „celků“, jak ji známe z nesčetných příkladů biosféry (jinak by se nám sama biosféra změnila nakonec v jakýsi primitivní „celek“ – a jak bychom ji potom odlišili od světa v „celku“?). Docela zvláštním problémem se pak stane naše nepochybně nezbytné rozlišování různých typů směřování větších či menších oblastí či vybraných struktur jsoucen (pravých i nepravých), o nichž by bylo možno legitimně mluvit jako o pohybujících se „na cestě k nějakému cíli“ (eventuelně „svému“? – jaký je potom vztah dějících se procesů k onomu eventuálnímu „cíli“?), tady jde přece o problém „evoluce“! Samostatným problémem je také případný pokus o vymezení „vztahu“ mezi větší či menší integritou procesů, vyžadující schopnost jakéhosi navazování na to, co se už stalo a co proběhlo, což zase předpokládá i jakési útvary větší či menší setrvačnosti a tedy jistého „trvání“ (proti pouhému uplývání a pomíjení). _ Pro tohle všechno (a ještě i z dalších důvodů) se nesmíme utíkat do neprosvětlenosti formule o „propojenosti“ všeho se vším.

(Písek 180615-1.)